

Motion till riksdagen

1985/86:L205

Allan Ekström (m)

Skadeståndsskyldigheten för staten

En advokat upptäckte till sin bestörtning att han uteslutits ur telefonkatalogen, såväl ur yrkesregistret som ur den vanliga delen. Händelsen är några år gammal. Genom bortfallet ur katalogen uppstod självfallet kännbart avbräck i advokatverksamheten. *Televerket* bestred emellertid allt skadeståndsansvar under hänvisning till en friskrivningsklausul i de allmänna villkoren för telefonabonnemang, som här går tillbaka till ett av regeringen fastställt telefonreglemente. Det var ostridigt att uteslutningen berott på slarv, vårdslöshet, från televerkets sida. Domstolarna ansåg, tyvärr, att telefonreglementet icke på grund av dess offentlighetsrättsliga karaktär kunde göras till föremål för jämkning enligt 36 § avtalslagen, en generalklausul som tar sikte på oskäligen och stötande avtalsvillkor. Advokaten fick alltså själv stå det ekonomiska ansvaret för televerkets försummelser.

Enligt de i 1985 års telefonkatalog intagna allmänna villkoren gottgör televerket direkta utgifter som uppstått till följd av fel eller försummelse med högst 2 000 kr. Begreppet "direkta utgifter" har valts för att begränsa betalningsskyldigheten till utlägg av typen kostnader för resor och telefonsamtal och därigenom utesluta gottgörelse för bl. a. värdebortfall (Hellner, Speciell avtalsrätt I, Köprätt s. 180-181).

Om *statens järnvägar* missköter sig är situationen likadan, något som jag påtalat i motion 1983/84:2762 (LU 1984/85:27). Den enskilde får bära de ekonomiska konsekvenserna av SJ:s försummelser såvitt angår personbefordran. Även om tåget ej alls skulle gå utan blivit inställt utan skäl eller om det skulle gå åt fel håll, är SJ ändå fri från lagfäst ansvarighet gentemot den enskilde resenären. Skulle den enskilde däremot ha anlitat *annat* transportmedel såsom båt eller flyg, skulle han ha kunnat få ersättning för liden skada. Detta framgår av 191 § sjölagen och 9 kap. 19 och 20 §§ luftfartslagen.

Självfallet kräver grundsatsen om *allas likhet inför lagen* att allmänt erkända rättsprinciper skall gälla även *staten* som avtalspart i vanliga civilrättsliga relationer. En sådan rättsprincip kan härledas ur 23 § köplagen, nämligen att gäldenären (näringsidkaren eller den som åtagit sig att tillhandahålla vara eller tjänst) är ansvarig för skada som borgenären (den som "köpt" varan eller tjänsten) lider genom dröjsmål, försening, om gäldenären icke kan visa att dröjsmålet icke kan tillräknas honom som försummelse. Skadeståndsregeln i 31 § konsumenttjänstlagen är för övrigt utformad helt i överensstämmelse med nämnda rättsprincip. Stadgandet i konsumenttjänstlagen är – till skillnad från köplagen – tvingande.

Om televerket i det anförda exemplet hade omfattats av konsumenttjänst-

lagen, skulle friskrivningsinvändningen sålunda utan vidare ha underkänts. Detsamma gäller beträffande SJ.

Mot. 1985/86
L205

Den invändningen att sådant skadeståndsansvar kan föranleda något högre priser eller taxa kan så mycket mindre godkännas som detta slag av invändning ej erkänns av rättsordningen i andra sammanhang. Näringsidkaren har ju möjlighet att "pulvrисera" förlusten (Hellner, Skadeståndsrätt s. 113 ff.).

Som framgått är det enligt min rättsuppfattning oefferrättligt att staten utnyttjar sin maktställning till att utverka undantag från de rättsgrundsatser som eljest gäller enligt vår rättsordning. Makten sitter i spjutstångs ände! Statens skadeståndsskyldighet i affärsmässig verksamhet bör därför snarast bli föremål för översyn. En annan sak är huruvida det bör vara staten eller den enskilde medborgaren som skall bära det ekonomiska ansvaret för oförmåga från statens sida att fullgöra lagstadgade myndighetsplikter.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer jag

att riksdagen hos regeringen begär översyn av villkoren för statens skadeståndsskyldighet i civilrättsliga (obligationsrättsliga) sammanhang.

Stockholm den 15 januari 1986

Allan Ekström

